

Пам'яті видатного педагога та науковця,
професора СВІТЛАНИ СЕРГІЇВНИ МОРОЗЮК
(14.06.1937 – 07.11.2019)

7 листопада 2019 року відійшла у вічність професор Світлана Сергіївна Морозюк – знаний науковець-ботанік, талановитий педагог, популяризатор науки. Її інтереси були різнобічні – флористика, систематика, флорологія, охорона природи, історія науки, питання вищої та середньої освіти, а доробок – загальнонавчальний.

С.С. Морозюк народилася 14 червня 1937 р. на мальовничій Чернігівщині в с. Березна Менського р-ну. Впродовж 1955–1960 рр. навчалася на біологічному факультеті Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка (нині Київський національний університет імені Тараса Шевченка). Ще в студентські роки (1959–1960) працювала молодшим науковим співробітником Ботанічного саду ім. О.В. Фоміна згаданого вишу, а в 1960 р. за розподілом була направлена до Інституту ботаніки АН УРСР (нині Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України). Тут пройшла шлях від старшого лаборанта до старшого наукового співробітника (1960–1975). У 1963–1968 рр. навчалася в аспірантурі Інституту під керівництвом доктора біологічних наук, професора М.І. Котова, яку успішно закінчила, захистивши в 1971 р. кандидатську дисертацію за темою "Флора крейдяних відслонень басейну р. Сіверського Дінця". Дослідниця встановила та всебічно проаналізувала видовий склад флори,

дійшла висновку, що високий відсоток ендемізму у флорі даного регіону дає підстави вважати його одним із центрів формування флори та рослинності крейдяних відслонень, розвиток яких, починаючи з міоцену, відбувався в основному автохтонно. Практичний аспект роботи був спрямований на створення різного рангу об'єктів природно-заповідного фонду країни для першочергової охорони найбільш цінних видів крейдяної флори: *Pinus cretacea* Kalenicz., *Daphne sophia* Kalenicz., *Hedysarum ucrainicum* Kaschm., *Silene cretacea* Fisch., *Schivereckia mutabilis* M.I.Alex. та ін.

Інтереси вченої також були пов'язані з дослідженням систематики низки родин флори України. Так, для монографії "Визначник рослин України" (1965) Світлана Сергіївна опрацювала родини *Papaveraceae*, *Theligonaceae*, *Violaceae* та *Aristolochiaceae*, для "Визначника рослин Українських Карпат" (1977) – *Ranunculaceae*, *Aristolochiaceae*, *Cannabaceae*, *Papaveraceae*, *Resedaceae*, *Santalaceae*, *Violaceae*, *Urticaceae*, для "Определителя высших растений Украины" (1987) – *Actinidiaceae*, *Aristolochiaceae*, *Cannabaceae*, *Ebenaceae*, *Fumariaceae*, *Hypocoaceae*, *Juglandaceae*, *Lauraceae*, *Loranthaceae*, *Molluginaceae*, *Moraceae*, *Paeonicaceae*, *Papaveraceae*, *Phytolaccaceae*, *Portulacaceae*, *Ranunculaceae*, *Resedaceae*, *Santalaceae*, *Theligonaceae*, *Violaceae*, *Urticaceae*, для монографії "Бур'яни України" – *Papaveraceae* та *Violaceae* тощо. Світлана Сергіївна також є співавтором праці "Ефіроолійні рослини України" (1969).

З 1975 р. С.С. Морозюк перейшла на педагогічну роботу в Київський педагогічний інститут ім. О.М. Горького (тепер Національний педагогічний університет імені Михайла Драгоманова), де працювала викладачем (1975–1978), доцентом (1978–1992) та професором (1992–2010) кафедри ботаніки природничо-географічного факультету. У 1988–2002 рр. викладала ще й на фармацевтичному факультеті Київського медичного інституту імені О.О. Богомольця (тепер Національний медичний університет імені О.О. Богомольця). У 1985–1987 рр. за угодою між Педагогічним

інститутом і Шуменською вищою педагогічною школою (Болгарія) Світлана Сергіївна допомагала у підготовці викладачів-ботаніків для цього закладу, водночас брала безпосередню участь у вивченні флори Шуменського плато. В 1980 р. їй було присвоєно вчене звання доцента, в 1996 р. – професора. Впродовж 2010–2013 рр. С.С. Морозюк працювала професором кафедри екології Національного педагогічного університету імені Михайла Драгоманова. З 2017 до 2019 рр. обіймала посаду професора кафедри біології та хімії Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II (м. Берегове).

С.С. Морозюк розробила та викладала курси лекцій: "Ботаніка", "Фітоценологія", "Основи філогенії", "Основи біоценології" тощо. Була співавтором чисельних навчально-методичних посібників, зокрема: "Ботаніка: посібник для вчителів" (Стеблянко та ін., 1981), "Географія рослин з основами ботаніки" (Гришко-Богменко та ін., 1991), "Систематика рослин: лабораторні заняття: навчальний посібник для природничих і природничо-географічних факультетів педагогічних інститутів" (Морозюк, Оляницька, 1988, 2001), "Польова практика з ботаніки: програма і методичні вказівки: посібник" (Морозюк та ін., 2004), "Систематика судинних рослин: курс лекцій" (Морозюк та ін., 2009) тощо. Світлана Сергіївна Морозюк виховала не одне покоління студентів. Керувала роботою аспірантів – Н.М. Журавель у 2005 р. захистила кандидатську дисертацію, а С.М. Білявський підготував роботу до захисту.

Світлана Сергіївна брала активну участь у розбудові шкільної біологічної освіти. Зокрема, в створенні Державного стандарту загальної середньої освіти в Україні з біології (Морозюк та ін., 1996), Програми для середньої загальноосвітньої школи: Біологія 6–11 класи (Брайон, Морозюк, 1994; Морозюк, Оляницька, 1994; Адріанов та ін., 1996, 1999), була автором першого національного підручника з біології для загальноосвітніх навчальних закладів (Морозюк, 1996), а також розробила до нього навчально-методичний комплекс.

Багато уваги професор С.С. Морозюк приділяла науково-методичній роботі з вчителями, студентами та школярами, читала лекції, надавала наукові та методичні консультації. Працювала з обдарованою молоддю в школах і Національному еколого-натуралістичному центрі учнівської молоді України. Понад чверть століття вона була

членом журі Всеукраїнської учнівської олімпіади з біології (1977–2014), студентських біологічних олімпіад (1978–2010), Всеукраїнського турніру юних біологів (2009–2014) та конкурсу "Учитель року" (1995–2000).

Дбала вчена й про охорону природи, зокрема була співавтором Червоної книги України. Рослинний світ (1996, 2009), для якої опрацювала цілу низку видів: *Daphne sophia*, *Hyssopus cretaceus* Dubjan., *Onosma tanaitica* Klokov, *Rhinanthus cretaceus* Vassilcz., *Genista tanaitica* P.A.Smirn., *Linaria cretacea* Fisch. ex Spreng., *Elytrigia cretaceae* Klokov & Prokud., *Silene cretacea* Fisch. ex Spreng., *Artemisia hololeuca* M. Bieb. ex Besser, *Scrophularia cretacea* Fisch. ex Spreng., *Koeleria talievievii* Lavrenko, *Androsace koso-polijanskii* Ovcz.

Важливим напрямком діяльності С.С. Морозюк була популяризація ботанічних знань. Розповіді про чарівний світ рослин, їхні цікаві особливості, поширення, збереження тощо викладені на сторінках написаних нею у співавторстві книг: "Альбом з ботаніки" (Морозюк, Протопопова, 1979), "Трав'янисті рослини" (Морозюк, Протопопова, 1986, 2007), "Весняні рослини України" (Панова та ін., 2007), "Знайомі незнайомці та їхні цілющі соки" (Морозюк та ін., 2011), "Степові рослини України" (Панова та ін., 2015).

Загалом у науковому доробку С.С. Морозюк понад 200 наукових, освітніх і науково-популярних праць, серед яких монографії, підручники, наукові статті, навчальні посібники, якими користуються і користуватиметься не одне покоління біологів.

Світлана Сергіївна вела також активну громадсько-наукову діяльність: була членом Українського ботанічного товариства, входила до складу редколегії журналу "Біологія і хімія в школі" (з 2012 р. – "Біологія і хімія в сучасній школі"), була членом спеціалізованої вченої ради при Національному ботанічному саду ім. М.М. Гришка НАН України тощо.

За вагомий внесок у науку та освіту С.С. Морозюк удостоєна відзнак "Відмінник народної освіти УРСР" (1988) та "Відмінник освіти України" (2002), нагрудних знаків імені Василя Сухомлинського та академіка О.В. Фоміна.

Низько схиляємо голову перед світлою пам'яттю Світлани Сергіївни Морозюк. Завжди будемо Вас пам'ятати, наш Вчителю та Колего!

С.М. БІЛЯВСЬКИЙ, Н.М. ЖУРАВЕЛЬ,
В.В. ПРОТОПОПОВА, Е.І. КОГУТ,
М.В. ШЕВЕРА